

Pohjois-Pohjanmaan liiton ohje lahjoista, edustamisesta ja vieraanvaraisuudesta

Tässä ohjeessa kerrotaan, mitä seikkoja kuntayhtymän henkilöstön ja luottamushenkilöiden on otettava huomioon lahjoista, edustamisesta ja vieraanvaraisuudesta sidosryhmäyhteistyössä tai muussa toiminnassa.

Julkisen vallan käyttäjiltä edellytetään puolueettomuutta ja riippumattomuutta. Tarjotun etuuden tai lahjan hyväksyttävyyden arvioinnissa keskeisenä kriteerinä on se, voiko etuuden hyväksyminen tai lahjan vastaanottaminen heikentää luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen. Lähtökohtana on henkilön oma arvio toiminnan hyväksyttävyydestä. Vaikka etujen vastaanottaminen ei täyttäisi rikoksen tunnusmerkistöä, saattaa tulkinnanvaraisten etujen vastaanottaminen aiheuttaa negatiivista julkisuutta. Tarjotuista eduista on aina mahdollista kieltäytyä.

Viranhaltijoiden, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden yleiset velvollisuudet

Kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 17 §:n nojalla viranhaltijan on suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Viranhaltijan on toimittava tehtävässään tasapuolisesti ja käyttäytyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla. Rikoslain (39/1889) 40 luvun lahjusrikossäännökset koskevat kunnan viranhaltijoita, työntekijöitä ja luottamushenkilöitä. Viranhaltija ei saa vaatia, ottaa vastaan tai hyväksyä sellaista taloudellista tai muuta etua. Viranhaltijan on vältettävä menettelyä, joka voi heikentää luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen.

Kunnan työntekijän yleisistä velvollisuuksista säädetyn työsopimuslain (55/2001) mukaan työntekijän on tehtävä työnsä huolellisesti noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta. Työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa.

Lahjat ja etuudet

Lahjan ja muun etuuden hyväksyttävyyttä arvioitaessa keskeistä on se, että menettelyä pidetään asianmukaisena sekä säännösten ja määräysten mukaisena. Luottamus viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen on omiaan heikentymään, jos taloudellisen etuuden tai lahjan saaminen saattaa ulkopuolisen silmin vaikuttaa viranomaistoiminnan puolueettomuuteen ja riippumattomuuteen. Arvioitaessa etuuden vastaanottamisen, hyväksymisen tai vaatimisen vaikutusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen on otettava huomioon ennen kaikkea viranhaltijan tai luottamushenkilön asema ja tehtävät sekä hänen mahdollisuutensa vaikuttaa etuuden tarjoajan asioiden käsittelyyn.

Tarjotuista eduista on erityisesti syytä pidättäytyä, kun kyse on valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamisesta sekä hankinnan valmisteleminen ja päättämisestä. Kuntayhtymän henkilöstöön kuuluvalla ja luottamushenkilöllä on aina oikeus ja mahdollisuus kieltäytyä hänelle osoitetusta lahjasta tai muusta etuudesta.

Virkamatkojen lähtökohta on, että kuntayhtymä maksaa viranhaltijoiden, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden matkat. Yritysten tarjoamiin matkoihin on syytä suhtautua pidättyväisesti, jos viranhaltijalla ja luottamushenkilöllä saattaa asemansa perusteella olla tosiasiallista vaikutusvaltaa tehtäessä etuuksia tarjonnutta koskevia päätöksiä ja hankintoja. Lisäksi on huomioitava, ettei ulkopuolisen kustantaman matkan tekeminen vapaa-aikana yksityishenkilönä muuta matkan hyväksyttävyyttä.

Yritysten kuntayhtymän henkilöstölle ja luottamushenkilöille tarjoamat tilaisuudet, johon liittyy kestitystä, ovat taloudellisia etuuksia, joiden hyväksyttävyyttä on tapauskohtaisesti arvioitava. Hyväksyttävyyteen vaikuttaa, onko kyse yleisestä yrityksen PR-tilaisuudesta vai pyritäänkö tilaisuudessa vaikuttamaan viranhaltijan virkatehtäviin ja luottamushenkilön päätöksentekoon. Tavanomainen vieraanvaraisuus on hyväksyttävää. Vähäistä suuremman kestityksen vastaanottamista on kuitenkin syytä harkita huolellisesti.

Hyväksyttävän lahjan laatua tai arvoa ei ole erikseen määritelty. Jos lahjan vastaanottaminen on ulkopuolisen silmin omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoimintaan tai jos etu vaikuttaa tai sillä pyritään vaikuttamaan viranhaltijaan tai luottamushenkilöön, kyseessä on kielletty lahja. Tarjotun lahjan vastaanottaminen on hyväksyttävää, jos lahja on arvoltaan vähäinen tai liittyy merkkipäivään ja on merkkipäivälahjana tavanomainen. Yksityisiltä henkilöiltä, yrityksiltä tai järjestöiltä ei pääsääntöisesti tule ottaa vastaan muita kuin vähäarvoisia mainos- tai muita lahjoja tai etuja. Jos lahja tai taloudellinen etuus vastaanotetaan, on varmistauduttava siitä, että menettely on avointa eikä aiheuta minkäänlaista kiitollisuudenvelkaa lahjan antajaa kohtaan eikä vaikuta muutoinkaan henkilön puolueettomuuteen ja riippumattomuuteen. Yhteistyövierailujen yhteydessä tavanomaisina liikelahjoina vastaanotetut muistoesineet tai -teokset ovat lähtökohtaisesti toimistolle osoitettuja lahjoja.

Soveltaminen Pohjois-Pohjanmaan liitossa

Edustamisen ja vieraanvaraisuuden tarkoituksena on edistää liiton strategisten tavoitteiden toteutumista sekä maakunnan kansallista ja kansainvälistä tunnettuutta. Edustamisen ja vieraanvaraisuuden tulee liittyä virkatehtävien hoitoon tai keskeisiin sidosryhmiin.

Edustettaessa tavanomainen ja kohtuullinen vieraanvaraisuus sekä lahjojen vastaanottaminen ja antaminen on hyväksyttävää. Vieraanvaraisuutta voidaan osoittaa ja lahjoja antaa samankaltaisissa tilanteissa ja muodoissa kuin niitä voitaisiin vastaanottaa. Vieraanvaraisuudessa on noudatettava tilannekohtaista harkintaa, hyviä tapoja ja kohtuullisuutta.

Edustamisesta on erotettava liiton omaan toimintaan liittyvät neuvottelu-, kokous-, koulutus-, virkistys- ja juhlatilaisuuskulut. Neuvottelumenoihin voidaan lukea yleensä tavanomaisesta tarjoilusta johtuneita menoja. Mikäli järjestetyn tilaisuuden luonne edellyttää alkoholitarjoilua, tulee sen olla määrältään ja kustannuksiltaan kohtuullista. Alkoholitarjoiluun vaaditaan aina maakuntajohtajan lupa ja perusteltu

syy. Poikkeuksena erityisissä tilanteissa ruokailun yhteydessä tapahtuva hyvin rajallinen alkoholitarjoilu, johon ei tarvita erillistä lupaa.

Edustamiseen, vieraanvaraisuuteen ja lahjoihin liittyvistä laskuista tai niiden liitteistä, tulee käydä ilmi lahjan saaja ja peruste lahjalle, järjestetyn tilaisuuden nimi ja tarkoitus, läsnä olleet henkilöt tai ryhmä. Isompien tilaisuuksien osalta laskun liitteeksi riittää kutsu tai ohjelma.

Hyväksytty maakuntahallituksessa 20.12.2021.